

סולידריות | איריס ליפשיץ-קליגר

טובים במלחמה, רעים בשגרה

מבצע "צוק איתן" חשף את הצדדים היפים של החברה הישראלית: עשרות האלפים בהלוויות החיילים הבודדים, הבשלנים שיורדים להאכיל את הלוחמים, הזרים שמגיעים לבקר פצועים בבתי החולים. אך משפיע האיום החיצוני על תחושת הבידוד שלנו ולמה כל זה נעלם בתקופות של שגרה?

אלפים בהלווית החייל הבודד שון כרמלי דל

את דמותם ופועלם של הנפולים נוצרת מורשת של הנצחתם וספור המורשת שלהם לזרזת הבאים בתור המשפחה, במערכת החינוך ובתוך הצבא.

ומזו אנחנו מנסים להזיז ערבים זה לזה, והזרזים להיות זאמים זה לזה?

ר"ר פאול-בנימין: "בכל חברה יש את המתונים ויש את הקיצונים. אם בעבר בחברה הישראלית רוח הביטוי הייתה 'אנחנו יחידים' וכל מי שהיה לנו חברים התאפק והשמיע אותה רק עם שוך הקרבות, הרי שבימינו, הביקורת השיתופית הערצית והרשתות החברתיות, הביקורת נשמעת כבר כקיצוניות של הקרובים ויש מי שלא מתאפקים – גם מיטק וגם משמאל יודעים את דעותיהם לכל עבר. ההפגנות והעיתונות הקשים בין שניים לימין שהחלו עוד בטרם הסתיימה המלחמה, מעידים על שמרניותה של הסולידריות שהתעצמה בימים אלה ועל הסקרים שייעצרו בה, מסכמת פאול-בנימין.

ואכן, יש לפנות שכלל שנתרוקן מימי הקרבות, כך תמוסס הסולידריות, ויחלש הסעף הערצית בין המזווגים השונים בחברה. אנו ספק שמלחמה קשה זו שחולנו העצים את חובותיהם המולטיים והאיריאולוגיים פביח וחדד שבעתה ניתן יהיה למנוע את המלחמה הבאה.

חזיה הכיבוש 'פוליטי', אומרת שחיינו סגור. התנודות הקולטבי שלנו מושגות על המשכיות הנוריד עם העם היהודי בגולה ועל 'טובים העדה' התנ"כי המגולם בתוכו הקרבה למנוע הכלל החברתי. אפשר לזהות בהתנהלות של החברה הישראלית את שלבי האבל הפסיכולוגיים של אנשים שכוללים אשמה, כעס והזדהות.

"את המרכיבים האופייניים לתגובה לשכול אנו רואים רק אצל המשפחות השכולות אבל האיש שלהם על האדם היקר שנפל, אלא גם במישור הציבורי הברור. אנו נושפים לאיריאולוגיה של הנפילים ושל דמותם, לסיפורים על תרומתם תכונותם להקריבה למנוע הברירה. ניתן גם לאפיין קרבן הציבור תחושת של אשמה מול הנפילים בקרב, תופעת שמכרות מאוד בתהליכי אבל על בני משפחה."

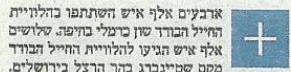
הפסיכולוגים מסבירים שמרכיב חשוב בעיבור האובדן הקולטבי הוא תהליך ההזדהות עם הנפילים, המהווה תנאי להצמחה ולהמשך החיים בלעדיה. בחברה הישראלית, אומרים המומחים, אנו עדים להתרחקות עמוקה עם הנפילים. דרך התקשורת, אנו לומדים כי הם היו ואיך הם נראו ולומדים איך הם נפלו. "כדרך להפנים

לכד העבודה שהצבא הישראלי הוא חלק מהעם, יש אפיין נוסף שגורם לחברה הישראלית להיות סולידרית יותר בתקופות קשות, זו העובדה שמרכיב החברה הוא אחד הערכים המרכזיים והחשובים ביותר. המסורת היא לא פרטית, היא שבטית, היא כוללת. לכן, השילוב הזה, שבו יש חזרון בין איום חיצוני לבין מרכיבות של הצבא החיילי ומרכיבות של המשפחה וערכיה בחברה הישראלית, מגביל לתחושה שהחיים אינם חיליים אנונימיים אלא 'חיליים של כולם'."

השכול כחוויה לאומית

מוות של כל חייל בישראל, אומרים המומחים, הופך מיד לאירוע בעל משמעות לאומית וציבורית. כך למשל, תלמי צה"ל ממונים 'חללי מערכות ישראל', והן המשפחות זוכות נכילות בקבוצת 'משפחות השכול' והן מלוות ומטופלות על ידי משרד הביטחון, לעומת משפחות נרצחי סויה, נפגעי תאונות ונסיונות פליגות המלוות על ידי הביטוח הלאומי. "במדינת ישראל, שממלכתה נמדת עם חלק מהמקרים הבודדים בה, חובבים אינו תהליך אינדיבידואלי אלא

במכללה האקדמית בית ברל. "סולידריות היא מרכיב מרכזי בחיים הברזניים ומתבטאת בהירתמות לעשייה משותפת ובתחושה של ערבות הדדית גם מבחינה רגשית, מוסרית וערכית. כל אלה תורמים ללכידות בין הפרטים בחברה, ומחזקים את תחושת השייכות של האזרחים לתחושת 'חברה קולטביסטית מוסרית'. "בעשורים האחרונים, ממששה פאול-בנימין, 'החברה הישראלית השתנתה וממשיכה להשתנות בתחומים רבים: התפצנו להיות יותר אינדיבידואליסטים ויותר קפיטליסטים, התגלעו הרבה יותר סעסעים בחברה שלנו במשואה למה שהיה פה לפני 40 שנה ותחושת הסולידריות פחתה. וזונה, פרצה מלחמה, ואנחנו שוב מצויים תחת איום. עקנה סוציולוגית יודעת היא שאי שר האיום החיצוני גדל, מתעצמת תחושת האחרות הפנימית ואנו הופכים להיות סולידריים יותר מנו, כך מבצבי מתח ותחושת ביטחון מעוררת, מתפתחות ומתחזקות אליהן קהילות ומצוות המספקות תחושת יתר וביטחון. הקהילות השמרניות האלה מתפרקות כאשר המודר התברר שבו על כן, ואז סביב ומורגשים ביתר שאת הגבולות החברתיים בחיים 'אזמתיים'."

ארבעים אלף איש השתתפו בהלוויות החייל הבודד שון כרמלי בחיפה, שלושים טקס שסיימו בנגד מרד הרצל בירושלים. כמות מנקיטת כיום גורע למיטתו של לוחם הצהנים, החייל הבודד משה חירט, שמחלים מפציעה בבית החולים תל-אשכול. אנשים מכל רחבי הארץ סינו ומן והתגייסו לאיסוף המלוח החיילי החיילים בחזית. שפים העמיטו ציור ואוכל בלי חשבון וידוד לבשל לחיילים באזורי הכינוס.

מלחמת "צוק איתן" חשפה שוב את הצדדים היפים של הסולידריות הישראלית. בבין, יש מתחלפים משני הצדדים, יש אומים קשים ואלומות וסתימת פיות ברשתות החברתיות והתנגדות כביכול, אבל מרובר ברזנתגות שאינה מאפיינת את רוב הלוקי העם. בימים אלה, כל איום במתח על הבית, הרוב המתוך של הישראלים פשוט מתאחד.

הבנים של כולם

מה נרד לנו להשאיר מאוחר את הממלוקות ולתת גימי כעם אחד, דווקא כאשר אנחנו נמצאים תחת איום, ולאו כל תוכו היה בעלל האדם והמספרים? "המצב בו רוב תושבי ישראל נמצאים תחת מתקפת טילים המאיימות על חייהם, וכאשר חלק מבני המספרות מנסים, ויצר תחושת של אחרות גורל ושל רגוע קולטבי, המלוות בריבון עז לתמוך ולנבא את החיילים ואת בני משפחותיהם, אומרת הפסיכולוגית הקלינית מור שונר-סגאל, דוקטורנטית לחקר אובדן, שכול וחוסן נפשי באוניברסיטת חיפה. הסולידריות הזו, אומרים המומחים, היא חלק מהאנוש החיילי וזו בעלתה שלום, ובעיקר בעלתה בביטחון, שכן הישראלים, וזו בעלתה שלום, ובעיקר בעלתה בביטחון, שכן שכן צה"ל הוא צבא העם החיילי ותמסם כ'בנים של כולם'. רמת ההזדהות עם החיילים והתחושה שתופת הנורל שאנו חשים כלפיהם וזו בעלתה בביטחון, שכן למבול ליריד אנו איתם או אנו חזק או הברים שנלחמים, שנלחמו או שילחמו בעתיד בהגנה על המולדת. בפועל, מאו החילת מבצע "צוק איתן", ובעיקר משלכ המביטה הקרקעית לעזה, עקופת הסולידריות שלנו שנועת שבטיים, מנתחת הסוציולוגית ר"ר אילנה פאול-בנימין, ראש היחידה ללימודי היעור

מתנתם פינוק לחיילים

השף אילן לביא מבשל ללוחמים בסעס

אזורים משלוחים בשופרסל

להקת אטיקס עם חילים בדרום